

Голас Рацзімы

№ 46 (1308)

ЛІСТАПАД 1973 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 18-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

САЦЫЯЛЯЛІЗМ І МІР

Колькі існуе чалавецтва, столькі існуюць войны. Падлічана, што за ўсю гісторыю цывілізацыі адбыліся тысячы войнаў, у час якіх загінулі тры з палавінай мільярды чалавек. Некаторыя вучоныя і палітыкі настойліва распаўсюджваюць погляд, быццам войны непазбежныя, яны былі і будуць. Такі, маўляў, закон чалавечага жыцця.

Стагоддзе назад мала хто думаў, што можна назаўсёды ўсталяваць між народамі мір. Мала хто ўсведамляў, што з'явіцца навука, якая пераканае людзей, што для іх не войны, а мір — натуральны стан існавання, што ўзнікне сіла, якая стане насуперак жаўне, што наступіць тая шчаслівая эпоха, калі войнаў не будзе зусім.

Такая навука — марксізм, такая сіла — сусветная сістэма сацыялізму, такая эпоха — бескласавае камуністычнае грамадства.

Сацыялістычны лад — практычнае ўвасабленне марксісцка-ленінскага вучэння — нарадзіўся 56 год назад.

На другі дзень Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі бальшавікі звярнуліся да народаў і ўрадаў свету з заклікам аб міры. Ленінскі дэкрэт аб міры абвясціў: «Рабочы і сялянскі ўрад, які створаны рэвалюцыяй 24—25 кастрычніка і абавязаны на Саветы рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў, прапануе ўсім ваюючым народам і іх урадам пачаць неадкладна перагаворы аб справядлівым дэмакратычным міры». Дэкрэт выказаў упэўненасць: «Рабочы рух возьме верх і пракладзе дарогу к міру і сацыялізму».

То былі аптымістычныя словы, бо прагучалі яны тады, калі сілы вайны былі непараўнальна мацнейшымі за сілы міру. То былі словы прарочыя — сёння мы з'яўляемся сведкамі таго, як на планеце перамагаюць мір і сацыялізм.

Сацыялізм і мір — паняцці непадзельныя. Сацыялізм не параджае антаганізму, для вырашэння якіх непазбежна ўжыванне зброі. Пры сацыялізме няма варожых класаў, і таму развіццю грамадства ўласціва мірная гармонія. Гэтак жа гарманічна, без вострых супярэчнасцей, развіваюцца адносіны і паміж краінамі сацыялізму.

Ленін абвясціў мірнае суіснаванне і з краінамі капіталізму. Ён казаў: «Расійская Сацыялістычная Федэратыўная Саветская Рэспубліка жадае жыць у міры з усімі народамі...» Мы, гаварыў ён, жадаем «дабіцца пераходу ад адносін вайны з капіталістычнымі краінамі да адносін мірных і гандлёвых». Ленін пачаў змагацца за «мірнае сумеснае жыццё з народамі, з рабочымі і сялянамі ўсіх нацый».

Такой палітыкі доўга не прызнавалі. Пра мірнае суіснаванне на Захадзе нават не хацелі слухаць. Але ідэі Кастрычніка, ідэі міру і супрацоўніцтва аказаліся мацнейшымі за агрэсіўныя ідэі прапаганды вайны.

Другая сусветная вайна сабрала крываваы плен — 50 мільёнаў жыццяў. Пасля другой на Захадзе пачалі рыхтаваць трэцюю, небяспечную нават для існавання ўсяго людскога роду. А ў ходзе падрыхтоўкі імперыялісты залілі напалмам і засыпалі бомбамі Карэю, Індакітай, тапталі танкамі зямлю арабаў...

Хто стаў на бок пакрыўджаных народаў, хто дапамог ім адстаяць незалежнасць і мір? Радзіма Кастрычніка, краіны сацыялізму. Сацыялізм стаў магутнай сілай, якая стрымлівае агрэсію.

«Рабочы рух возьме верх...», — сказаў Ленін. Гэта азначала, што самі працоўныя людзі возьмуць у свае рукі лёс вайны і міру. Так і адбываецца.

Успомнім вайну ў В'етнаме. Ход яе вызначалі не ў адным Пентагоне. За мір для в'етнамцаў змагаліся рабочыя ўсяго свету, супраць гэтай ганебнай вайны паўсталі ўсе народы. Волю народаў ужо не могуць ігнараваць самыя ваяўнічыя рэакцыянеры.

Рух гэты пачаўся ў Петраградзе ў кастрычніку 1917-га.

Мірнае суіснаванне, не прызнавае на працягу дзесяцігоддзяў, абсмяянае буржуазнымі палітыкамі, становіцца законам міжнароднага жыцця. Прэзідэнт ЗША падпісваецца ў Маскве пад дакументамі мірнага суіснавання. Канцлер ФРГ падпісвае маскоўскі дагавор аб адказе ад вайны. І шмат іншых прэзідэнтаў і прэм'ераў пракладваюць у Маскву шляхі супрацоўніцтва і міру. І ўсе яны згодны з тым, што для чалавецтва няма іншага выхаду, як гаворачы словамі Леніна, пераход «да адносін мірных і гандлёвых».

Так выконваецца распрацаваная нашчадкамі Леніна Праграма міру.

Нялёгка шлях да ўсеагульнага міру.

Вось і зараз свет з трывогай сочыць за падзеямі на Блізкім Усходзе, дзе сіянсцкая дзяржава-гангстэр развязала новую бойню. Арабскія народы зноў атрымліваюць рашучую падтрымку з боку краін сацыялізму. І ў гэты ж самы час чалавецтва з затоенай увагай слухае Маскву — там, на радзіме Кастрычніка, упершыню ў гісторыі адбыўся Сусветны кангрэс міралюбівых сіл. Тысячы дэлегатаў са 144 краін свету распрацавалі ў Крамлі велічную праграму барацьбы за мір і мірнае супрацоўніцтва, за ізаляцыю і ўтаймаванне ўсіх агрэсіўных сіл, дзе б яны ні знаходзіліся.

Звяртаючыся да дэлегатаў Кангрэса з велічным планам міру, Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў сказаў: «Вы можаце быць упэўненымі ў савецкім народзе, які і ў першыя гады пасля сваёй вялікай рэвалюцыі, і ў гады будаўніцтва сацыялізму, і ў бітве з фашызмам, і ў пасляваеннага дзесяцігоддзі, і цяпер быў і застаецца на пярэднім краі барацьбы ў абарону інтарэсаў чалавецтва».

57-мы Кастрычнік настаў пад знакам новага этапу барацьбы за мір.

ОКТАБРЬ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Известный американский писатель и публицист Джон Рид, разъясняя мотивы, побудившие его написать книгу о Великой Октябрьской социалистической революции «Десять дней, которые потрясли мир», с гордостью отмечал: «Что бы ни думали иные о большевизме, неоспоримо, что русская революция есть одно из величайших событий в истории человечества, а возвышение большевиков — явление мирового значения».

Последующее общественное развитие в мире наглядно подтвердило справедливость этой оценки.

Октябрьская социалистическая революция положила начало новой исторической эпохе — эпохе революционного обновления мира, перехода общества от капитализма к социализму и коммунизму. До Октября 1917 года коммунизм существовал лишь как теоретическое учение, а ныне он стал практическим делом миллионов.

Следуя по пути Октября, советский народ под руководством ленинской партии коммунистов построил развитое социалистическое общество, которое дало советскому народу то, чего нет и не может быть у трудящихся капиталистических государств: освобождение от всякой эксплуатации, социального и национального гнета, возможность распоряжаться своей судьбой, быть подлинным хозяином страны, всех ее богатств. За годы социалистического строительства в СССР сложилась новая историческая общность людей — советский народ, нерушимое братство трудящихся более ста наций и народностей, спаянных общими интересами и целями, единой марксистско-ленинской идеологией.

Народы Страны Советов добились выдающихся успехов в развитии промышленности, сельского хозяйства, науки и культуры. Ныне Советскому Союзу под силу решение самых сложных хозяйственных и социальных задач и важнейшей из них — создания материально-технической базы коммунизма. Жизнь советских людей улучшается из года в год.

Было бы, однако, совершенно неправильно ограничивать значение Октябрьской революции только рамками страны, ее совершившей. При всем своеобразии российских условий эта революция выразила главные тенденции современной эпохи, оказала глубокое воздействие на все последующее мировое развитие. Сбываются пророческие слова В. И. Ленина о том, что по дороге Октября рано или поздно неминуемо пойдут и остальные страны.

Под влиянием идей Октября и побед социализма в СССР образовалась и успешно развивается мировая социалистическая система. Мощь первого социалистического государства, ленинская политика КПСС способствовали успеху народно-демократических и социалистических революций в ряде стран Европы, Азии и Латинской Америки. На путь строительства нового общества встало более трети человечества.

В огромную силу выросло организованное рабочее и коммунистическое движение в странах капитала. Всемирно-историческим последствием Октября явилось крушение колониальной системы, что нанесло сильнейший удар по империализму.

Октябрьский поворот истории неопровержимо доказал правильность марксистско-ленинского вывода о том, что процесс социалистической революции и социалистического строительства основывается на общих закономерностях, присущих всем странам, идущим к социализму.

Весь ход событий последнего времени целиком подтверждает правильность марксистско-ленинской оценки характера современной эпохи, ее содержания и основных тенденций. Наша эпоха, открытая Октябрьской революцией, — это эпоха перехода от капитализма к социализму во всемирном масштабе.

Современный мир, в котором социализм неуклонно укрепляет свои международные позиции, в котором растет и крепнет международное рабочее и коммунистическое движение, развертывается национально-освободительная и антиимпериалистическая борьба народов, в котором все более привлекаемыми становятся революционные идеи марксизма-ленинизма, — этот мир является непосредственным результатом Октябрьской революции.

Целеустремленная и активная внешнеполитическая деятельность Советского Союза и других стран социалистического содружества привела к существенной разрядке в международных отношениях, к начавшемуся переходу от «холодной войны» к мирному сосуществованию государств с различным социальным строем.

Мироволюбивая внешняя политика КПСС и Советского государства направлена на то, чтобы создать благоприятные международные условия для строительства коммунизма в СССР и строительства нового общества в социалистических странах, обеспечить защиту завоеваний социализма, свободы народов и всеобщего мира, сорвать агрессивные планы империалистических сил.

Владимир СУХОДЕЕВ,
кандидат философских наук.

БЕЛАРУСЬ НА МІЖНАРОДНАЙ агляд навін АРЗНЕ

Напярэдадні Кастрычніцкага свята і ў святочныя дні Беларусь прымала нямала замежных гасцей.

З Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі прыбыла дэлегацыя на чале з членам Палітбюро, сакратаром ЦК Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі Герхардам Грунебергам, якая знаходзілася ў нашай краіне па запрашэнню ЦК КПСС. Члены дэлегацыі наведалі Цэнтральны навукова-даследчы інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі нечарназёмнай зоны СССР, дзе азнаёміліся з асноўнымі напрамкамі навуковых даследаванняў і работамі вучоных, пабывалі на трактарным заводзе, прадукцыя якога шырока вядома ў ГДР. Другую палову паездкі ў Беларусь гасці правялі ў Брэсцкай вобласці. Там яны ме-

лі гутарку ў абкоме КПБ, потым з'ездзілі ў Белаўежскую пушчу. З Брэста дэлегацыя адбыла на радзіму.

Мінск прымаў гасцей і з народнай Польшчы. Сюды прыбыў студэнцкі поезд «Дружба» на чале з намеснікам старшыні Галоўнага ўпраўлення сацыялістычнага Саюза польскіх студэнтаў Анджэем Горданам. У саставе пезда — студэнты вышэйшых навучальных устаноў Польшчы, журналісты, малядыя спявакі, танцоры, музыканты. Яны азнаёміліся са славымі мясцінамі Беларускай сталіцы, наведалі Хатынь, Курган Славы, пабывалі ў тэатры оперы і балета, Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Сяброў з братняй краіны прынялі кіраўнікі і актывісты мінскай гарадской камсамольскай арганізацыі.

У гэтыя ж дні ў ЦК Кампартыі Беларусі і Мінскім абкоме КПБ прымалі і румынскага гасця — галоўнага рэдактара часопіса «Эра сацыяліста» Войку Штэфана. Ён наведаў музей і культурна-асветныя ўстановы сталіцы, аўтамабільны завод, калгас «Новы быт» Мінскага раёна і іншыя мясціны.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ

МТЗ-80 — НА КАНВЕЕРЫ

Першы серыйны трактар МТЗ-80 сыйшоў з канвеера Мінскага трактарнага завода напярэдадні 56-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Па энэрганасычанасці і ўмовах для работы трактарыста новы мінскі волат — адзін з лепшых у свеце. Ацэнка гэтых дасягненняў — два залатых медалі міжнародных выставак у Будапешце і Лейпцыгу.

Сёлета мінскія трактарабудульнікі паставяць народнай гаспадарцы краіны некалькі соцень 80-сільных машын, а ў наступным — больш за 10 тысяч.

СТАНКІ ДЛЯ АЎТАГАГАНТА

Чатыры зубашавінгавальныя паўаўтаматы найвышэйшай канструкцыі, прызначаныя для канчатковай адзелкі зубчатых колаў розных памераў, адгрузіў у аднас Камскага аўтамабільнага завода калектыў Віцебскага станкабудульніцкага завода імя Камінтэрна.

Станкі валодаюць павышанымі эксплуатацыйнымі якасцямі, аснашчаны высокаэфектыўнымі пад'ёмнымі прыстасаваннямі. Іх канструкцыя дазваляе аднаму рабочаму абслугоўваць адначасова некалькі паўаўтаматаў.

БУДЗЕ БЕЛАРУСКІ КРЭМПЛІН

Першы беларускі крэмплін пачне выпускаць з наступнага года Магілёўскі камбінат шаўковых тканін. Тут пачаўся мантаж бесчаўночных пневматычных станкоў, пастаўленых чэхаславацкай фірмай «Івеста».

Новыя станкі дазваляюць у два разы павялічыць праектную магутнасць камбіната, які будзе выпускаць 110 мільянаў квадратных метраў тканін.

На тыдзень раней намечанага тэрміну выканалі вытворчы план дзесяці месяцаў мінскія аўтазаводцы. Толькі звыш задання з пачатку года выпушчаны сотні аўтамабіляў, на 350 тысяч рублёў запасных частак да іх. НА ЗДЫМКУ: на Мінскім аўтазаводзе ў цэху выпрабаванняў і здачы аўтамабіляў.

Інстытут праблем надзейнасці і даўгавечнасці машын Акадэміі навук БССР. НА ЗДЫМКУ: навуковы супрацоўнік інстытута Мікалай МІНЧЭНЯ ў лабараторыі выпрабаванняў і ацэнкі надзейнасці машын праводзіць чарговае даследаванне. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

100 ТЫСЯЧ ПОМПАЎ

На Бабруйскім машынабудульніцкім заводзе імя Леніна напярэдадні свята выпушчана 100-тысячная помпа.

Бабруйскі машынабудульніцкі завод імя Леніна — адно з вядучых у краіне прадпрыемстваў па вытворчасці помпавага абсталявання для розных галін народнай гаспадаркі. Прадукцыя завода ідзе ў 25 замежных дзяржаў. Тром вырабам прысвоены дзяржаўны Знак якасці.

ДОМ ФІЗКУЛЬТУРЫ ПРЫБОРА- БУДАЎНІКОЎ

600 тысяч рублёў выдаткавала вытворча-тэхнічнае аб'яднанне «Гарызонт» на будаўніцтва ўласнага Дома фізкультуры, які ўзведзены па вуліцы Куйбышава ў Мінску. У аздараўленча-спартыўны комплекс уваходзяць плавальны басейн з шасцю дарожкамі і чатырма трамплінамі, прасторныя залы, дзе будуць праходзіць трэніроўкі і спартыўныя спаборніцтвы па валеболу, баскетболу, тэнісу і іншых відах спорту.

Калона прадстаўнікоў працоўнага калектыву завода штучнага валакна была адной з самых вялікіх на святочнай дэманстрацыі працоўных Магілёва. Разам са сваімі сябрамі ў ёй ішла і Ірына ГУР'ЕВА з бабінажнага цэха № 2, якую вы бачыце на здымку.

Фота В. ДУБІНКІ.

ЛУКОМСКАЯ МІЛЬЯРДЫ

На флагмане беларускай энергетыкі — Лукомскай ДРЭС імя 50-годдзя СССР выпрацавана больш чым 20 мільярдаў кілаватгадзін электраэнергіі.

Цяпер Лукомская ДРЭС амаль у 57 разоў перавышае магутнасць першыя энергетыкі рэспублікі — БелДРЭС. Ток самай ма-

вучоных з розных краін свету пабывалі ў гэтым годзе ў Мінску на навуковых форумах. З гэтай жа мэтай каля ста нашых прадстаўнікоў выязджалі ў заграничныя камандзіроўкі.

Уклад многіх беларускіх вучоных у навуку адзначаны замежнымі ўзнагародамі — медалямі, дыпламамі, граматамі.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ

У ПОЛЫМІ КАСТРЫЧНІЦКІХ СЦЯГОЎ

56-ы раз сустракалі мы юбілей самай вялікай і значнай для лёсу людзей планеты рэвалюцыі. Мы святкуем гэты дзень таму, што ўсім, чым валодаем, — сваім шчаслівым сённяшнім днём і светлым заўтра, — абавязаны перамозе Кастрычніка. І чым большы перыяд часу аддзяляе нас ад тых незабыўных дзён, тым глыбей мы асэнсоўваем значэнне гістарычнай перамогі пралетарыяту і тым лепш адчуваем у сваім штодзённым жыцці плён рэвалюцыйных заваёў Кастрычніка.

Святочныя ўрачыстасці пачаліся 6 лістапада, калі паўсюдна адбыліся ўрачыстыя пасяджэнні, прысвечаныя 56-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Важнай падзеяй, якая мела надзвычай шырокі водгук у прэсе замежных краін, стала пасяджэнне, наладжанае ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў. Тут сабраліся кіраўнікі партыі і Саветаў улада, перадавікі вытворчасці, дзеячы навукі і культуры, воіны Саветскай Арміі. Удзельнікамі пасяджэння былі шматлікія замежныя госці і замежныя дыпламаты. З вялікім дакладам «Справа Кастрычніка жыве ў здзяйсненнях партыі і народа» перад прысутнымі выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС А. Кірыленка.

Палітычныя аглядальнікі заходніх газет аднадушна звярнулі ўвагу на тую частку прамовы, дзе гаварылася аб міжнароднай палітыцы Саветаў Саюза і аб барацьбе за мір, якую Камуністычная партыя паслядоўна вядзе на працягу ўсёй сваёй гісторыі. У дакладзе падкрэслена, што Краіна Саветаў была і застаецца ў вачах мільянаў людзей сцяганосцам барацьбы за мір і сацыяльны прагрэс.

На ўрачыстым пасяджэнні, што адбылося 6 лістапада ў памяшканні Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР, таксама прысутнічалі сотні прадстаўнікоў працоўных Беларускай сталіцы, дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР, члены ўрада і кіраўнікі Кампартыі рэспублікі, студэнты, воіны Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі. З дакладам аб пераможным шэсці па Беларускай зямлі ідэі Вялікага Кастрычніка выступіў член Бюро ЦК КПБ, першы сакратар Мінскага абкома КПБ І. Палякоў.

Рабочы клас, калгаснае сялянства, інтэлігенцыя Беларускай ССР, як і ўсе працоўныя нашай краіны, адзначыў прамоўца, сустракаюць Кастрычнік тэцяга рашаючага года пяцігодкі з выдатным настроем. Прычына гэтага — добрыя паказчыкі ў развіцці прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі і культуры рэспублікі. Дэ-тэрмінава, 26 кастрычніка, выканалі план дзесяці месяцаў работнікі прамысловых прадпрыемстваў. Аб тэмпах нашай хады наперад яскрава гавораць і такія лічбы. На 10 працэнтаў у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года павялічылася прамысловая вытворчасць, на 8 — прадукцыйнасць працы. Працаўнікі сельскай гаспадаркі вырасталі сёлета доб-

ры ўраджай збожжавых культур і бульбы. Дзяржаўнае прададзена 1100 тысяч тон збожжа, што значна больш народнагаспадарчага плана.

Кастрычніцкая рэвалюцыя была рэвалюцыяй народа і для народа. Яе мэта — пераўтварэнне грамадскага жыцця ў інтарэсах самых шырокіх мас працоўных. І сёння сутнасць эканамічнай палітыкі нашага ўрада зводзіцца да ўсё больш поўнага задавальнення матэрыяльных запатрабаванняў саветскіх людзей. Таму як рапарт вернасці ідэям сацыялізму гучалі ў гэтыя святочныя дні лічбы, што раскаваюць аб росце нашага дабрабыту.

У бягучай пяцігодцы, як вядома, узрасла доля нацыянальнага даходу, якая выкарыстоўваецца непасрэдна на спажыванне насельніцтва. Яна складае цяпер каля трох чвэрцей усяго нацыянальнага даходу СССР. Толькі ў 1971—1973 гадах мерапрыемствы па павышэнню заробатнай платы закруцілі амаль кожнага трэцяга рабочага або служачага. Рэальныя даходы на душу насельніцтва за гэты час узрастаюць на 13,5 працэнта. Вялікія сродкі выдзяляюцца таксама на расшырэнне грамадскіх фондаў спажывання, на жыллёвае будаўніцтва.

Раніцай 7 лістапада краіну абудзіла звонкае шматгалоссе святочных аркестраў. У гэты гадзіны не было ніводнага, нават самага невялікага працоўнага калектыву, дзе не рыхтаваліся б да ўрачыстай дэманстрацыі ў гонар юбілею Кастрычніка. Па даўняй традыцыі свята пачалося ваенным парадом і дэманстрацыяй працоўных на Краснай плошчы Масквы.

Ваенны парад войск яшчэ раз пацвердзіў высокую баявую гатоўнасць Саветскай Арміі. Дакладна вытрымліваючы раўненне і чаканячы крок, парад Маўзалею прайшлі нашчадкі тых, хто ў 1917 годзе штурмаваў Зіміні палац і абараняў маладую рэспубліку ад полчышчаў белагвардзейцаў і Антанты, сыны тых, хто адстаяў Саветскую ўладу ад фашысцкага нашэсця.

На некаторае імгненне плошча заціхае. Зводны ваенны аркестр вызваляе месца для маршу тэхнікі. І вось на плошчу накатаецца магутны рокат матораў. Бронетранспарцёры, танкі, артылерыя і артылерыйскія ўстаноўкі, сродкі супрацьпаветранай і супрацьракетнай абароны магутнай бранявой хваляй праплываюць перад трыбунамі з гасцямі і ўдзельнікамі дэманстрацыі. Завершае марш ваеннай тэхнікі паказ сучаснай ракетнай зброі. Тактычныя, аператывна-тактычныя і балістычныя ракеты праходзяць як напамінак сілам імперыялізму аб рашучасці саветскага народа да канца адстойваць заваёвы рэвалюцыі. Апошнімі на плошчы з'яўляюцца міжконтынальныя стратэгічныя ракеты. Яны не маюць сабе роўных па магутнасці і дакладнасці пападання ў цэль у любой кропцы зямнога шара.

Разам з тым замежныя спе-

цыялісты, якія назіралі ваенны парад, адзначылі, што наша новая ваенная тэхніка не прычыць духу і літары першых саветска-амерыканскіх пагадненняў аб абмежаванні стратэгічных наступальных узбраенняў.

У Мінску месцам прыёму ваеннага парад у войскаў Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі стала Цэнтральная плошча. Вялікая і прыгожая выглядала яна ў час урачыстасцей.

Ваенны парад, які прымаў камандуючы войскамі ЧВВА генерал-палкоўнік І. Трацяк, назіралі кіраўнікі Кампартыі і ўрада БССР, замежныя госці, тысячы мінчан, што сабраліся на плошчы і ўздоўж Ленінскага праспекта. Беларускае тэлебачанне і радыё трансліравалі рэпартаж са свята па ўсіх населеных пунктах рэспублікі.

Пасля ваеннага парад адбылася масавая дэманстрацыя працоўных Беларускай сталіцы. Па традыцыі яе пачалі ветэраны нашай партыі. Для трыбуны праходзілі людзі, чыё юнацтва было азорана святлом Кастрычніка, байцы Ленінскай гвардыі, якія зведзілі цяжкасці войнаў і разрухі, сваёй працай закладалі падмурк нашых сённяшніх дасягненняў...

Нібы жывое полемя, на ўсю шырыню праспекта выліваецца чырвань шаўковых палотнішчаў. Ідуць сцяганосцы. Як эстафету, прынятую ад старэйшых пакаленняў, як сімвал вернасці ідэям камунізму, нясуць яны сцягі нашай дзяржавы.

На плошчу ўступае рабочы клас. Калона з калонай з песнямі і музыкай праходзяць прадстаўнікі мінскіх заводаў і фабрык, камбінатаў і будоўляў. На транспарантах і макетах — лічбы дасягненняў, з якімі працоўныя горада сустракаюць Кастрычнік. У руках дэманстрантаў партрэты членаў Саветаў улада і Палітбюро ЦК КПСС, сцягі, плакаты са словамі брацкага прывітання народам, якія змагаюцца супраць імперыялізму за мір, дэмакратыю, нацыянальную незалежнасць і сацыялізм.

Перад трыбунамі прайшлі прадстаўнікі Беларускай навукі, культуры, студэнты ўсіх трываццаці сталічных вышэйшых навучальных устаноў. Радасная вестка прыйшла да нас напярэдадні свята. Лаўрэатамі Дзяржаўных прэмій СССР 1973 года ў галіне навукі і тэхнікі сталі Беларуска вучоныя Мікалай Барысевіч, Давід Голуб і Віктар Верашчагін. Такую ж узнагароду ў галіне мастацтва атрымаў народны мастак БССР Міхаіл Савіцкі. Гэта яшчэ адно высокае прызнанне выдатных дасягненняў Беларускай навукі і культуры, слава аб якіх крочыць далёка за межы рэспублікі.

Некалькі гадзін працягвалася ў Мінску святочная дэманстрацыя, у якой прынялі ўдзел больш за 100 тысяч чалавек.

Масавыя дэманстрацыі адбыліся і ў абласных цэнтрах рэспублікі. Чырвоныя сцягі развяваліся над легендарнай крэпасцю — героем над Бугам, куды брэстаўчане прыйшлі вечарам, каб паглядзець артылерыйскі салют. У святкаванні 56-й гада-

віны Кастрычніка разам з працоўнымі Брэста прыняла ўдзел дэлегацыя Люблінскага ваяводства Польскай Народнай Рэспублікі. У наступным годзе сваё 1000-годдзе адзначае старажытны Віцебск. Аб падрыхтоўцы да гэтай падзеі раскавалі транспаранты, якія пранеслі на дэманстрацыі віцябляне. Калектыў аднаго з буйнейшых у краіне хімкамбіната імя С. Прытыцкага ўзначальваў святочную дэманстрацыю ў Гродна — горадзе, дзе сёння бурна развіваецца сучасная прамысловасць. Яшчэ адным удзельнікам — калектывам самага маладога ў горадзе камбіната шаўковых тканін — папоўнілася калона дэманстрантаў у Магілёве. У святочных урачыстасцях у Гомелі прыняла ўдзел дэлегацыя Чэхаславакіі. І ўсюды, дзе адбываліся дэманстрацыі, гучалі рапартажы працоўных рэс-

публікі аб гатоўнасці паспяхова справіцца з вытворчым заданнем дзевятай пяцігодкі.

Разам з саветскім народам гадавіну вялікай рэвалюцыі ўрачыста адзначылі народы краін сацыялізму, сусветны камуністычны і рабочы рух, барацьбіты за нацыянальнае вызваленне, усё прагрэсіўнае чалавецтва. Віншаванні са святам кіраўнікам Камуністычнай партыі, ураду СССР і ўсяму саветскаму народу накіравалі кіраўнікі ўрадаў многіх краін свету.

Свята Кастрычніка было інтэрнацыянальнае характар, таму што менавіта Кастрычнік аб'яднаў ідэі міру і сацыялізму, якія сёння з'яўляюцца самымі перадавымі і папулярнымі ў свеце.

НА ЗДЫМКАХ: ваенны парад і дэманстрацыя працоўных у Мінску.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ЗЕМЛЯКІ ПРА РАДЗІМУ КАСТРЫЧНІКА

НОВАГА ЎЗЛЁТУ!

Сёлета споўнілася трыццаць год, як я рассталася з Радзімай, трыццаць год, як было разбурана маё жыццё. У гэты сумны юбілей я разам з мужам Люсьенам Ганья наведала Беларусь шосты раз.

Наша падарожжа ў міжнародным вагоне «Парыж — Масква» было вельмі прыемным. Сам вагон зручны і чысты, праваднікі ветлівыя і добраахвотныя. Мы ехалі ў Магілёў, прыгожы беларускі горад. За апошнія тры гады ён вельмі змяніўся. З'явіліся камфартабельная гасцініца «Магілёў», новы корпус універмага, некалькі школ, дзіцячых садоў і ясляў. Будаўнікі штогод здаюць да 100 тысяч квадратных метраў жылля, або да дзвюх з паловай тысяч кватэр. У Магілёве пабудаваны самы буйны ў Еўропе камбінат па вырабу штучнага валакна лаўсан, прамысловыя прадпрыемствы выпускаюць электраматоры, ліфты, водаправодныя трубы, самаходныя скрэперы, магутныя аўтамабілі-цягачы. Прадукцыя маёй роднай Магілёўшчыны вядома больш як у сарака краінах свету.

...Быў сонечны вераснёўскі дзень. «Волга» хутка імчала нас па дарозе. Бярозкі, як салодкія, выстраіліся паабал па яе, лісце, ледзь кранутае жаўцэнай, нагадвала пра восень. Збожжа ўжо ўбралі з палёў, бульба яшчэ даспявала. Вось і родная вёска Заполле. Яна сустраля мая жоўтымі шапкамі сланечнікаў, крыклівымі чаро-

дамі гусей, яблынямі, што згіналіся пад цяжарам пладоў.

Гэта была вёска знаёмая і незнаёмая. Тое ж месца, тыя ж людзі, але жыццё зусім іншае. Новыя дамы і ў іх поўны дастак. Старыя атрымліваюць пенсіі, бясплатна ходзяць у кіно, бясплатна лечацца ў бальніцах. Як заўсёды, мы з мужам былі крануты сардэчнасцю і гасцінасцю беларусаў. Да каго б мы ні прыходзілі ў горадзе або ў вёсцы, нас запрашалі да стала, частавалі і абавязкова спявалі. У мяне на Радзіме ўмеюць і працаваць, і весяліцца. Любоў да песні я пераняла калісьці ад маці і захавала яе на ўсё жыццё. Гэта як у той песні:

С чего начинается Родина!
А может она начинается
С той песни, что пела нам
мать,
С того, что в любых
испытаниях
У нас никому не отнять...

Нікому не адняць у мяне любоў да Радзімы, маці, роднай песні.

Па запрашэнню Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежжымі краінамі і Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом мы з мужам тры дні правялі ў Мінску. За некалькі год, што я яго не бачыла, горад яшчэ болей разросся, пахараўшэ. Спыніліся мы ў гасцініцы «Юбілейная», пабудаванай з вялікім густам, вельмі зручнай. У Палацы спорту мы глядзелі «Украінскі балет на лёдзе». Назаўтра наведалі кандытарскую фабрыку «Камунарка», дзе ўпершыню ўбачылі, як робяцца цукеркі. Амаль усе вытворчыя працэсы тут механізаваны, і рабочым (і 400 чалавек і амаль усе жан-

чыны) даводзіцца толькі сачыць за аўтаматамі. Рабочыя фабрыкі маюць свой дом адпачынку, дзіцячы сад і яслі. Яны гаспадары свайго прадпрыемства.

Цікавым быў наш візіт у 103-ю мінскую школу. На парозе нас сустрэлі дырэктар і піянеры з букетамі кветак, паказалі школу і расказалі пра яе. Дзеці тут пачынаюць з першага класа вывучаць англійскую мову. Вучэбныя кабінеты выдатна абсталяваны, ёсць багатая бібліятэка, чытальня і спартыўная зала, сталовая, бясплатны медпункт і зубны кабінет. Дзеці малодшых класаў пад наглядам настаўнікаў могуць рыхтаваць урокі, гуляць, адпачываць у спецыяльнай групе падоўжнага дня. У школе працуюць высокакваліфікаваныя педагогі, якія выхоўваюць дзяцей з вялікай любоўю, увагай і стараннасцю. Савецкая моладзь — самая шчаслівая ў свеце. Ёй даступна ўсё, незалежна ад сацыяльнага і матэрыяльнага становішча бацькоў. Мне яшчэ хочацца адзначыць і тое, што ў Савецкай краіне літаратура, прэса, радыё, кіно і тэлебачанне расказваюць аб чыстым сапраўдным каханні, любові да працы, вучаць сумленнасці і дабраце. Савецкай моладзі ёсць з каго браць прыклад, ёсць дзе вучыцца.

З беларускім пісьменнікам Іванам Шамякіным мы пазнаёміліся некалькі год назад у Шарлеруа. Другая наша сустрэча адбылася ў Мінску. Яго кнігі прыносяць мне заўсёды сапраўдную асалоду, я знаходжу ў іх адказы на многія пытанні, што хвалююць і цікавяць мяне, яны дапамагаюць мне глыбей адчуць змены, якія штодзень адбываюцца на маёй Радзіме. На гэты раз пісьменнік падарыў мне з аўтографам сваю кнігу «Размова з чытачом». Гэта адзін з самых каштоўных падарункаў, якія я атрымала на Радзіме.

Самым жа дарагім і важным быў для мяне прыезд — транзітарны прыёмнік «Акіян», які ва ўрачыстай абстаноўцы ўручыў мне адказы сакратар Беларускага таварыства П. Фралоў. Гэта была мая прэмія за ўдзел у віктарыне «Ці ведаеце вы Беларусь?»

Вось такім надзвычай цікавым, багатым на сустрэчы і ўражанні быў мой прыезд на Радзіму ў юбілейны для мяне год. Які кантраст з тым, што пакідала я ў 1943 годзе, які ўзлёт! Якая патрэбна была сіла волі, мужнасць, адданасць Радзіме, партыі, народу, каб за параўнаўча кароткі час узняць краіну на такі высокі ўзровень!

Марыя ГАРОХ-ГАНЬЯ.
Бельгія.

Першыя льдзічкі на Нёмане.

Фота У. ВЯХОТКІ.

ВДОХНОВЕННАЯ И СЧАСТЛИВАЯ

В туры для земляков, поседающих Родину, как правило, входит Минск. Туристы, у которых нет родственников в Белоруссии, часто спрашивают: «Чем знаменит этот город и почему в нем мы пробудем дольше, чем в других местах?». На этот вопрос им отвечают Белорусское товарищество по культурным связям с соотечественниками за рубежом и Минское отделение «Интуриста». Это благодаря их заботам программа в Минске очень разнообразна и насыщена, прием — необыкновенно теплый и радушный.

В наш последний приезд знакомство с Белоруссией, как всегда, началось с экскурсии по Минску, величье и красота которого напомнили нам Волгоград, также вставший из руин и пепла. Здесь такие же широкие солнечные проспекты, уютные сады и парки, новые микрорайоны, но значительно больше фабрик и заводов. Мы проезжали мимо памятника-обелиска воинам и партизанам, погибшим в годы войны, который возвышается на площади Победы, мимо братской могилы жертв фашизма на улице Толбухина, и даже тем туристам, которые мало знали о трагедии белорусов, стали понятными их страдания во время второй мировой войны.

Вступающих на священную землю Хатынского мемориала встречает огромная бронзовая фигура Иосифа Каминского с мертвым сыном на руках. Его глаза как будто вопрошают пришедших: «За что убили нас фашисты? За что сожгли сотни белорусских деревень?»

Мне кажется, каждый пришедший сюда дает в душе клятву бороться за то, чтобы нигде и никогда не гибли люди в вихре войны и пожара. Вслед уходящим, как набат, звучат колокола: «Не забывайте прошлого во имя светлого будущего! Не жалейте сил в борьбе против агрессии и войны, в борьбе за мир и счастье людей на земле!»

На Выставке достижений народного хозяйства БССР туристы остановились у озвученной панорамы старого Полесья. Перед нами была будто воскресшая из прошлого дореволюционная Белоруссия — убогие, крытые соломою хаты, подслеповатые окна, болотная топь. А рядом с этой картиной — сегодняшняя республика: необозримые нивы, густые хлеба, благоустроенные поселки, где крестьяне пользуются всеми удобствами современного быта. Подтверждением этому была наша поездка в колхоз «Новый быт» Минского района.

Пионерский лагерь «Зеленое» — один из 120, работающих в Минской области. Знакомство с ним буквально потрясло нас. За лето здесь успевают отдохнуть полторы тысячи мальчиков и девочек. Каждому ребенку уделено внимание, дети сыты и досмотрены. Концерт, который показали нам пионеры, начался декламацией. Я рискую удлинить свое письмо и все же хочу привести конец стихотворения, глубоко запавшего всем нам в душу:

**Милая Родина,
Зори закаты,
Мачты высокие,
Голос турбин.
Вся вдохновенная,
Буйная, бурная,
Вся, как могучий порыв
в коммунизм.**

Именно такой, вдохновенной, трудолюбивой и счастливой, увидели мы свою Родину.

Елена ЗОРИНА.

США.

Задняпроўскі раён Магілёва.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

НАДЕЖДЫ НА ЛУЧШЕЕ

Маленькие, незначительные события забываются быстро. Большие, важные — надолго остаются в памяти. К такому относится и визит Генерального секретаря ЦК КПСС Леонида Ильича Брежнева в Соединенные Штаты Америки, его встречи и беседы с президентом Никсоном.

Американский народ очень внимательно следил за ходом переговоров двух лидеров. И с кем бы в те дни ни заговорил на улице ли, в автобусе, в магазине, обязательно речь заходила о встрече в верхах. Люди надеялись на лучшее. Думаю, эти надежды оправдались. Особенно тепло было встречено вы-

ступление Леонида Ильича по американскому телевидению. Из речи советского руководителя каждый житель Соединенных Штатов мог понять мирные принципы внешней политики нашей Родины — Советского Союза.

Для нас, выходцев из России, прибывших в США до Октябрьской революции, визит Брежнева значил очень многое. Это был очередной успех разумной внешней политики СССР в длинном перечне побед, одержанных советскими дипломатами на международной арене за годы существования первого в мире государства рабочих и крестьян.

Одной из первых таких побед мы считаем признание Советского Союза правительством Ф. Рузвельта. Вспоминаю то время, когда члены прогрессивных организаций в разных городах Соединенных Штатов, в том числе и в нашем городе, выхо-

дили на улицы с лозунгами, требующими признать Советскую страну. Наши противники пытались помешать нам, но они тогда потерпели поражение так же, как теперь оказались битыми сторонники «холодной войны».

И как не радоваться нам, оставшимся в живых свидетелям классовых боев тридцатых годов, видя, что высокие государственные деятели США спешат позвать руку представителю нашей великой Родины.

Мы с женой не могли сдержать слез радости и восхищения, когда смотрели по телевизору репортажи о визите Леонида Брежнева в США. Мы счастливы, что дожили до этих дней и смогли увидеть, как наши две великие страны начинают совместное продвижение по пути мира.

Андрей ДОРОФЕЕВ.

США.

У ВЕРАСНІ 1917 года, пасля разгрому карнілаўскага мяцяжу, пачаўся новы паварот у развіцці рэвалюцыі. Масы на практыцы пераканаліся ў згодніцкай палітыцы дробнабуржуазных партый, таму ў краіне з кожным днём рос уплыў бальшавікоў. Штоў хуткі працэс бальшавізацыі Саветаў і салдацкіх камітэтаў. Першымі бальшавіцкую рэвалюцыю аб пераходзе ўлады да Саветаў прынялі 31 жніўня Петраградскі Савет, 5 верасня — Маскоўскі Савет.

Працэс бальшавізацыі Саветаў актыўна праходзіў і ў Беларусі. У пачатку верасня бальшавіцкім стаў Мінскі Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

У гэтых умовах зноў стаў на парадак дня лозунг «Уся ўлада Саветам!» Цяпер ён азначаў заклік да ўзброенага паўстання супраць Часовага ўрада, да ўстанаўлення дыктатуры пралетарыяту.

У Беларусі, як і па ўсёй краіне, узмацніўся забастовачны рух. Стачкі і забастовкі праходзілі ў Віцебску, Магілёве, Жлобіне, Бабруйску і іншых гарадах. У Мінску баставалі чыгуначнікі, будаўнікі, рабочыя механічных майстэрняў, вінакурных заводаў, электрастанцыі. У

адрозненне ад ліпеньскіх і жнівеньскіх дзён барацьба наслала ярка выражаны палітычны характар. Рабочыя патрабавалі перадачы ўсёй улады Саветам.

Шырыўся і прымаў новыя формы сялянскі рух. У кастрычніку сялянская барацьба за зямлю ахапіла 40 паветаў Беларусі. Па сутнасці гэта было паўстанне супраць па-

збройі супраць Часовага ўрада.

Бальшавікі Беларусі, рыхтуючыся да ўзброенага паўстання, прывялі вялікую работу па аб'яднанню сваіх сіл. Мінскі камітэт РСДРП(б) узяў на сябе ініцыятыву ў гэтым аб'яднанні. 15 верасня 1917 года на I Паўночна-Заходняй канферэнцыі РСДРП(б) была створана аб-

і 27 856 спачувачых. У той жа час у згодніцкіх дробнабуржуазных партыях меншавікоў і эсэраў узмацніўся развал.

Нацыяналістычныя групы і партыі, якія ўзніклі пасля звяржэння царызму, таксама не маглі аказаць рашучага ўплыву на ход падзей. У сакавіку 1917 года ўзнік іх кіруючы цэнтр —

НАРАДЖЭННЕ ПРАЛЕТАРСКОЙ УЛАДЫ

мешчыкаў, за ліквідацыю памешчыцкага землеўладання.

Пасля карнілаўскага мяцяжу на новую ступень узнялася і рэвалюцыйная барацьба салдат Заходняга фронту. Яны адмаўляліся працягваць вайну, выганялі рэакцыйных камандзіраў, таксама патрабавалі перадачы ўлады Саветам. Сярод салдат імкліва рос уплыў бальшавікоў, і таму яны гатовы былі па першаму закліку выступіць са-

ласная бальшавіцкая арганізацыя. Яна аб'яднала ўсе партыйныя арганізацыі, якія дзейнічалі ў Беларусі. Старшынёй камітэта быў выбран А. Мяснікоў.

Аўтарытэт партыі бальшавікоў у масах у дні падрыхтоўкі да ўзброенага паўстання рос вельмі хутка. У пачатку кастрычніка Паўночна-Заходняя абласная арганізацыя РСДРП(б) налічвала ў сваіх радах 28 590 членаў партыі

Беларускі нацыянальны камітэт. Яго падтрымлівала частка памешчыкаў і буржуазіі. Буйныя памешчыкі Р. Скірмунт, А. Бонч-Асмалоўскі, М. Радзівіл і іншыя былі актыўнымі кіраўнікамі нацыяналістычнага руху. Прымкнула да лагера нацыяналізму духавенства: у Мінску быў заснаваны саюз ксяндзоў-беларусаў, праваслаўнае духавенства аб'ядналася ў «Хрысціянскую злучнасць».

Імкнуўся надаць нацыяналістычнаму руху сілу і размах, яго кіраўнікі спрабавалі абaperціся на сялянства, аднак поспеху не мелі. Адзін той факт, што Беларускі нацыянальны камітэт узначальваў памешчык Р. Скірмунт, наглядна паказваў сяляннам палітычнае значэнне «адзінага нацыянальнага фронту». Сяляне марылі аб міры, зямлі і з вялікім недавер'ем ставіліся да лозунгаў буржуазна-нацыяналістычных арганізацый. На сваіх з'ездах сяляне крычалі «Прэч!» лідэрам нацыяналістычнага руху не таму, што яны гаварылі на беларускай мове, як гэта сцвярджаў 17 верасня 1917 года ў газеце «Вольная Беларусь» адзін з ідэолагаў нацыяналізму А. Цвікевіч, а таму, што за іх спыной бачылі памешчыкаў.

Пасля ліпеньскіх падзей, імкнуўся расшырыць свой уплыў, беларускі нацыяналісты правялі рэарганізацыю палітычных цэнтраў. Белару-

[Заканчэнне на 6-й стар.]

АДЗІН ШТРЫХ ПРАТРАГРЭСУ

«ФАРДЗОН» У РАСІІ

56 год назад нашы сяляне чулі, што недзе ў іншых краінах зямлю апрацоўваюць машынамі, але трактары ніколі не бачылі. Першым трактарам у нашай краіне быў амерыканскі «фардзон».

Сёлета амерыканскія фермеры дачуліся, што нашы трактары — лепшыя ў свеце. Першым савецкім трактарам у ЗША аказаўся мінскі «Беларусь».

Восеньскім вечарам 1923 года рабочыя, што сабраліся ля аўтамабільнай майстэрні петраградскага завода «Чырвоны пуццлавец», з цікавасцю разглядалі заморскае «дзіва» — амерыканскі трактар «фардзон». Ён ззяў свежай фарбай і здаваўся вельмі важным і непрыступным. Нават вопытныя майстры не маглі ў той момант стрымаць свайго захаплення.

Нельга сказаць, што пуццлаўцы раней нічога не чулі пра такую тэхніку. Яны памяталі словы У. І. Леніна, які ў 1919 годзе сказаў: «Калі б мы маглі даць заўтра 100 тысяч першакласных трактараў, забяспечыць іх бензінам, забяспечыць іх машыністамі (вы вельмі добра ведаеце, што пакуль гэта — фантазія), то сяродні селянін сказаў бы: «Я за камунію» (г. зн. за камунізм)».

У 1921 і 1922 гадах Савецкі ўрад закупіў у капіталістычных краінах каля тысяч машын. Але гэта была кропля ў моры. Да таго ж плаціць за іх прыходзілася золатам. Таму ўсё часцей выказвалася думка аб развіцці айчыннага трактарабудавання...

У 1923 годзе пры Дзяржплане СССР была створана спецыяльная трактарная камісія. Яна абследавала шэраг прадпрыемстваў і прыйшла да вываду, што найбольш падыходзячымі для выпуску трактараў з'яўляюцца петраградскія заводы «Бальшавік» і «Чырвоны пуццлавец». А каб аблегчыць вырашэнне складаных тэхнічных пытанняў, звязаных са стварэннем машын, за ўзор узялі адзін з самых папулярных у той час амерыканскі трактар «Фардзон».

Менавіта яго і ўбачылі ў той вечар рабочыя аўтарамонтнай майстэрні.

А прыблізна праз паўгода з варот завода выйшлі першыя «Фардзоны-пуццлаўцы», якіх рабочыя любюўна называлі «Фёдары Пятровічы».

Восенню 1924 года ў Ніжнім Ноўгарадзе праходзіў традыцыйны штогадовы кір-

маш, у якім прынялі ўдзел многія замежныя фірмы па выпуску сельскагаспадарчых машын. Вырашылі накіраваць на кірмаш свой трактар і пуццлаўцы. Ён прыбыў у Ніжні сваім ходам, прайшоўшы 412 верст па бездарожжы.

Амерыканскія прадстаўнікі брыдліва паморшчыліся, калі ўбачылі рускую машыну. Нягледзячы на тое, што трактарысты перад тым, як заехаць у Ніжні, памылі свайго «Фёдара Пятровіча» ў Волзе, ён выглядаў сапраўдным працавіком побач з чысценькім амерыканскім «фардзонам».

Перад закрыццём кірмашу павінны былі адбыцца спаборніцтвы. Машынам прышлося паказаць сябе на розных работах: ворыве, баранванні, малацьбе. «Фардзон-пуццлавец» быў лепшым у першых двух відах. Таму ў малацьбе амерыканцы адмовіліся ўдзельнічаць...

Пасля першых мадэляў завод перайшоў да серыйнай вытворчасці трактараў. І ўжо ў 1927 годзе была выпушчана тысячная машына. Але савецкая вёска патрабавала ўсё больш сельскагаспадарчай тэхнікі. Вось што пісаў, напрыклад, у 1926 годзе часопіс «Беларуская работніца і сялянка»:

«Трактары з'явіліся ў нас толькі з 1923 года і ўжо атрымалі сям-там распаўсюджанне. З боку сялян заўважаецца моцная цяга да трактара, таму ўвесь попыт не можа быць поўнасьцю задаволены нашымі гаспадарчымі органамі.

Колькасць адпушчаных трактараў на ўсе саюзныя рэспублікі паўстае наступным чынам:

1922/23 г. — 825

1923/24 г. — 1 375

1924/25 г. — 5 800

Пытанне аб машынным забеспячэнні стаіць у цэнтры ўвагі кіруючых урадавых органаў».

І сапраўды, у гады першых пяцігодкаў савецкае трактарабудаванне развівалася

вельмі шпаркімі тэмпамі. Пачалі даваць прадукцыю Харкаўскі, Сталінградскі і іншыя трактарныя заводы. На калгасныя палі ішлі новыя айчыныя трактары. Яны поўнасьцю выцеснілі старыя, зношаныя замежныя машыны.

У Беларускім дзяржаўным музеі сярод шматлікіх экспанатаў і дакументаў ёсць дзве фатаграфіі, зробленыя ў Дзяржынскім раёне. На адной з іх (яна была знята ў 1930 годзе ў Койданаўскай машына-трактарнай станцыі) старэнькі англійскі трактар «джондзір». Другі здымак быў зроблены праз два гады. На ім — калона трактараў ХТЗ перад пачаткам сьлёбы.

Беларускія калгаснікі апрацоўвалі зямлю з дапамогай тэхнікі, вырабленай на заводах Расійскай Федэрацыі, Украіны.

З пачатку пяцідзесятых гадоў у палях краіны з'яўляюцца машыны Мінскага трактарнага завода. Яго будаўніцтва было пачата адразу пасля вайны. Ствараць сваё трактарабудаванне беларусам дапамагалі спецыялісты з Ленінграда, Харкава, Сталінграда і іншых гарадоў Савецкага Саюза.

У. І. Ленін калісьці марыў аб 100 тысячах трактараў, толькі мінскі завод выпусціў іх ужо больш за мільён. Юбілейная мільённая машына сышла з канвеера 5 лістапада 1972 года. Завод вырабляе колавыя трактары «Беларусь» МТЗ-50, МТЗ-52 і МТЗ-50Х. Нядаўна пачаўся выпуск новай мадэлі — МТЗ-80.

Прадукцыя мінскага завода, як і іншых трактарабудавальніц прадпрыемстваў Савецкага Саюза, ідзе сёння не толькі на задавальненне ўнутраных патрэб. Усесаюзнае аб'яднанне «Трактарэкспарт» мае сваіх прадстаўнікоў прыблізна ў 20 краінах чатырох кантынентаў, якія прадаюць там нашы машыны па ліцэнзіях. Канада ўжо чатыры гады купляе савецкія

трактары. А амерыканскія бізнесмены вывучаюць магчымасці збыту трактара «Беларусь» у ЗША.

У. ВЯРХОУСКІ.

«БЕЛАРУСЬ» У АМЕРЫЦЫ

У адной са старэйшых навучальных і навукова-даследчых устаноў ЗША — універсітэце штата Небраска, пры факультэце механізацыі сельскай гаспадаркі, вось ужо каля пяцідзеці гадоў працую станцыя па выпрабаванні трактараў. Мэта выпрабаванняў — атрымаць аб'ектыўныя параўнаўчыя характарыстыкі машын, ацаніць дасягненні фірм пры стварэнні трактараў і распрацаваць рэкамендацыі па іх удасканаленню.

З 1920 года ва ўсім свеце было выраблена каля пяцінаціці тысяч мадэлей трактараў; з іх да 23 жніўня гэтага года выпрабавана ў Небрасцы 1138 мадэлей з Англіі, Італіі, Ірландыі, ПНР, СРР, ЗША, Францыі, ФРГ, ЧССР, Японіі і іншых краін.

І вось на бетонку выпрабавальнага трэка ў Небрасцы пад чарговым нумарам 1139 выйшаў на выпрабаванні прадстаўлены Усесаюзным аб'яднаннем «Трактараэкспарт» трактар «Беларусь» МТЗ-80. Суровы і адказны экзамен пачаўся са стэндавых выпрабаванняў машыны і яе рухавіка. Тэмпература паветра ў Небрасцы ў гэты дзень дасягала сарака градусаў па Цэльсію — умовы вельмі неспрыяльныя для работы любога матара. Трактар увесь ахутаны правадамі датчыкаў, далучаны да дынамометра, уключаны прыборы для абмеру выдаткавання паліва, лічыльнік абаротаў рухавіка трактара.

Першы этап выпрабаванняў амаль без перапынку працягваўся 21 гадзіну. На другі дзень з самай раніцы выходзім на трэк. Гэты трэк ведаюць сотні тысяч лю-

дзей — трактарабудавнікі, механізатары сельскай гаспадаркі, урадавыя чыноўнікі, якія загадваюць выдачай ліцэнзій на ўвоз трактараў, гандляры сельгасмашынамі ў многіх краінах свету.

За ноч паветра не астыла, ад трэка пыхае гарачыні. Да трактара далучаюцца тармазная дынамометрычная ўстаноўка, датчыкі, прыборы. Зноў гучыць сірэна: пачат новы этап выпрабаванняў — на трэку. І зноў чаргуюцца поўная нагрузка, частковая, трашчаць лічыльнікі цыклаў, успыхваюць сігнальныя лампы, машына пераходзіць з рэжыму на рэжым. Трактар без ніякага зніжэння нагарзкі круг за кругам ідзе па трэку. Дзесяць, трыццаць, сто кругоў...

К канцу выпрабаванняў, нягледзячы на позні вечар, ля трэка збіраюцца вучоныя універсітэта, цікавяцца вынікамі, прыходзяць проста паглядзець на трактар — ужо васьмы дзень ідзе знясіловаючы марафон. І вось зроблены апошнія абмеры, падлічаны і правераны вынікі. Адказны за правядзенне выпрабаванняў прафесар Ларсен усміхаецца. Выпрабавальнікі паціскаюць адзін аднаму рукі: «Вельмі добра, выдатна!»

Праз тыдзень пратакол выпрабаванняў будзе разасланы механізатарам сельскай гаспадаркі ўсяго свету, увойдзе ў даведнікі па трактарах, у так званую «Чырвоную кнігу». Машыну аглядаюць выкладчыкі і студэнты універсітэта, фермеры, прадстаўнікі прэсы, якія з першага дня выпрабаванняў сачылі за імі. Прыносяць газеты «Лінкольн стар» і «Лінкольн іўнінг джорнэл» з вялікімі справаздачамі аб гэтай падзеі. А мы, савецкія людзі, якія прысутнічалі пры выпрабаванні «Беларусі», спяшаемся да тэлефонаў. Настаў час пазваніць у Мінск і павіншаваць стваральнікаў выдатнай машыны з заслужаным поспехам.

А. ХРУЛЬКЕВІЧ,
інжынер.

«Голас Радзімы»

№ 46 [1308]

250 000 000

НАС — двести пятьдесят миллионов. Это подсчитали электронные машины. Машины бездушны. Они не все помнят. Но мы помним. Мы знаем — двести семьдесят. Двадцать миллионов погибших на войне живут среди нас и в каждом из нас. Они навечно зачислены на Сталинградский тракторный и Курскую магнитную аномалию, в Севастопольские бастионы и цехи ленинградских заводов, на Минский автомобильный и донецкие шахты, в колхозы Подмоскovie, где впервые с тяжёлыми пробами дала задний ход исполнинская военная машина, раздавншая Европу.

Каждый день мы повторяем их имена, и они зовут нас к подвигу, как и имя Матросова на утренних и вечерних поверках воинской части. Мы увековечили их в названиях городов и улиц, площадей. Камни Бреста заложены в фундаменты великих строок. В алтайскую землю запахла земля Хатыни и на монументе у края дороги, где берет начало первая борозда, начертали:

И породнилась земля Алтая
С землей Хатыни.
Да будет бессмертным
это братанье,
Эта святыня!

Да 56-й гадавіны Вялікага Кастрычніка поўнаасцю абнавілася светлае ўбранне беларускай сталіцы. Рознакаляровыя неонавыя агні надаюць вярхняму Мінску святочны выгляд.
НА ЗДЫМКУ: Ленінскі праспект.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

[Заканчэнне. Пачатак на 5-й стар.]

скі нацыянальны камітэт у ліпені 1917 года быў пераўтвораны ў Цэнтральную раду беларускіх арганізацый, а ў кастрычніку ён пачаў называцца Вялікай беларускай радай. Вялікая рада прэтэндавала на ролю дзяржаўнага органа ў Беларусі. Аднак нішто ўжо не магло змяніць становішча. Народныя масы за нацыяналістамі не пайшлі.

У сярэдзіне кастрычніка 1917 года ў Беларусі, як і па ўсёй Расіі, склаўся перадумовы пераходу ўлады да Саветаў. Выконваючы рашэнні ЦК РСДРП(б) ад 10 і 16 кастрычніка, большавікі Беларусі пад кіраўніцтвам Паўночна-Заходняга абласнога камітэта РСДРП(б) узмацнілі ідэалагічную і арганізатарскую падрыхтоўку ўзброенага паўстання.

Галоўны ўдар па сілах контррэвалюцыйнай партыі рыхтаваўся ў Петраградзе і Маскве. Але большавікі не забывалі, што поспех паўстання ў сталіцы ў многім залежыць ад падтрымкі яго рабочымі і бяднейшым сялянствам усёй краіны. Таму ЦК большавіцкай партыі надаваў вялікае значэнне раёнам, размешчаным недалёка ад цэнтраў краіны, дзе канцэнтраваліся рэвалюцыйныя сілы, вялікая колькасць войск. Да такіх раёнаў належала і Беларусь. Тут прыводзіліся ў баявую гатоўнасць чырвонаягвардзейскія атрады, рэвалюцыйныя часці гарнізонаў. У Мінску на чыгуначным вузле быў створаны штаб чырвонаягвардзейцаў, які вырашыў не дапусціць перакідкі контррэвалюцыйных войскаў з Заходняга фронту ў Петраград і Маскву.

25 кастрычніка 1917 года, у дзень перамогі ўзброенага паўстання ў Петраградзе, Мінскі Савет узяў уладу ў горадзе і ў загадзе № 1 заклікаў да арганізацыі рэвалюцыйнай улады на месцах. У той жа дзень з вызваленых палітычных зняволеных быў сфарміраваны Першы рэвалюцыйны полк імя Мінскага Савета. Пачалі стварацца баявыя дружны і на іншых прадпрыемствах горада. Да рабочых прымкнулі салдаты 37-га і 289-га запасных пяхотных палкоў.

26 кастрычніка па ініцыятыве Паўночна-Заходняга абласнога камітэта РСДРП(б) пры Мінскім Савеце быў сфарміраваны Ваенна-рэвалюцыйны камітэт (ВРК) Заходняй вобласці і фронту, да якога перайшла ўлада на ўсёй тэрыторыі Беларусі. Аднак сілы старога ладу спрабавалі затрымаць развіццё рэвалюцыі. Контррэвалюцыйны фронт камітэт, абаніраючыся на штаб Заходняга фронту ў Мінску і Стаўку Вярхоўнага галоўнакамандуючага ў Магілёве, а таксама на эсэра-меншавіцкія арганізацыі намесцах, пачаў

пасылаць з фронту войскі на падаўленне рэвалюцыі ў Петраградзе і Маскве, павёў барацьбу з Савецкай уладай у Мінску і іншых гарадах Беларусі. У поўдзень 27 кастрычніка фронт камітэт увёў у Мінск контррэвалюцыйныя войскі часці. Вечарам у Мінску быў створан «Камітэт выратавання рэвалюцыі» на чале з эсэрам Т. Калатухіным, членам выканаўчага камітэта Заходняга

су, пакуль ён будзе выконваць умовы заключанага пагаднення.

Гэта пагадненне было тактычным манеўрам большавікоў. Яны працягвалі мабілізацыю рабочых, сялян, салдат на барацьбу з контррэвалюцыяй, стваралі новыя рэвалюцыйныя атрады, вялі палітычную работу сярод насельніцтва.

Контррэвалюцыйны «камітэт» апынуўся ў ізаляцыі.

і заклікала працоўных да рашучай барацьбы з контррэвалюцыяй.

Савецкая ўлада ўстанаўлівалася і ў іншых гарадах Беларусі. 28 кастрычніка ВРК Віцебска, створаны па ініцыятыве губкома РСДРП(б), узяў пад свой кантроль пошту, тэлеграф, чыгуначны вузел, распуціў згодніцкі Савет і назначыў новыя выбары. Важным актам Віцебскага ВРК было зняцце з паса-

занню У. І. Леніна былі накіраваны да Магілёва атрады чырвонаягвардзейцаў, рэвалюцыйных салдат, матросаў Балтыйскага флоту. К гораду сцягваліся атрады рабочых, салдат з Мінска, Полацка, Віцебска, Гомеля, Жлобіна і іншых гарадоў.

У ноч з 17 на 18 лістапада, калі М. Духонін і яго акружэнне рыхтаваліся да фарміравання контррэвалюцыйнага «ўрада» на чале з прывым эсэрам В. Чарновым, рэвалюцыйныя атрады занялі Магілёў. 19 лістапада лёс Стаўкі быў вырашаны, у гэты ж дзень быў ліквідаван і «Грамадскі камітэт выратавання рэвалюцыі». Улада ў горадзе перайшла да ваенна-рэвалюцыйнага камітэта.

К 20 лістапада 1917 года на ўсёй неакупіраванай тэрыторыі Беларусі (заходнюю частку захапілі нямецкія войскі) была ўстаноўлена Савецкая ўлада. Буржуазія, памешчыкі і ўсе іх прыхільнікі аказаліся бяссільнымі перад адзіным фронтам рабочага класа, рэвалюцыйных салдат і працоўнага сялянства на чале з большавікамі. У барацьбе за ўладу Саветаў працоўныя Беларусі абаніраліся на пралетарскую салідарнасць працоўных шматнацыянальнай Расіі.

Пытанне аб уладзе, галоўнае пытанне сацыялістычнай рэвалюцыі, у беларускіх губернях, як і ва ўсёй Расіі, было вырашана на карысць паўстаўных рабочых і сялян.

У абстаноўцы пераможнага шэсця Савецкай улады ў Беларусі 19 лістапада 1917 года ў Мінску праходзіў з'езд Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў Заходняй вобласці. З'езд вітаў рэвалюцыйных рабочых і салдат Петраграда, адобрыў усе дэкрэты II Усерасійскага з'езда Саветаў і заявіў аб рашучай падтрымцы СНК РСФСР у барацьбе з контррэвалюцыяй. У гэты ж дзень пачаў сваю работу III з'езд сялянскіх дэпутатаў Мінскай і Віленскай губерняў, які заявіў аб падтрымцы Савецкага ўрада. Такую ж пазіцыю заняў II з'езд арміі Заходняга фронту.

Дэлегаты трох з'ездаў прынялі рашэнне аб аб'яднанні Саветаў рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў. 26 лістапада 1917 года на аб'яднаным пасяджэнні выбранных з'ездамі выканаўчых камітэтаў было вырашана стварыць адзіную арганізацыю ў вобласці і на фронце — Абласны выканаўчы камітэт, разгледжана пытанне і аб выканаўчай уладзе. Для гэтай мэты было вырашана стварыць Савет Народных Камісараў Заходняй вобласці і фронту.

Устанаўленне Савецкай улады ў Беларусі паклала пачатак новаму жыццю рабочых і сялян.

М. СТАШКЕВІЧ,
навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ.

НА РАДЖЭННЕ ПРАЛЕТАРСКОЙ УЛАДЫ

фронту. У састаў «камітэта» ўвайшлі прадстаўнікі буржуазных і дробнабуржуазных партый (кадэтаў, меншавікоў, Бунда, сяністаў), рэакцыйных ваенных арганізацый, фронтваго камітэта, гарадской думы, земства.

Апорай контррэвалюцыйнага «камітэта» былі Каўказская дывізія, часці корпуса польскіх легіёнаў Доўбар-Мусніцкага і некаторыя іншыя войскі часці, выкліканыя генералам П. Балуевым з фронту. Агульная колькасць гэтых сіл у Мінску складала больш за 20 тысяч чалавек.

«Камітэт выратавання рэвалюцыі», маючы яўную перавагу над рэвалюцыйнымі сіламі, 27 кастрычніка з ведама Стаўкі і штаба Заходняга фронту ва ультыматыўнай форме запатрабаваў ад Мінскага Савета перадачы яму ўсёй улады ў горадзе. У выніку адхілення ультыматуму ён пагражаў разграміць Савет, ВРК Заходняй вобласці, гарадскую арганізацыю большавікоў.

Актыўную падтрымку «Камітэту выратавання рэвалюцыі» аказалі нацыяналістычныя арганізацыі. У спецыяльным звароце — «Грамадзе да беларускага народа» — 27 кастрычніка 1917 года Вялікая беларуская рада заняла варожыя пазіцыі да пралетарскай рэвалюцыі і заклікала да аднаўлення ўлады Часовага ўрада.

У гэтых умовах большавікі вымушаны былі пайсці на некаторыя ўступкі «камітэту» і заключыць з ім пагадненне. Мінскі Савет згадзіўся перадаць «камітэту» ўладу ў раёне Заходняга фронту, але з той умовай, што ён не пашле свае войскі ў Петраград і Маскву. Савет дэлегіраваў у яго састаў сваіх прадстаўнікоў — большавікоў І. Алібегавы і Я. Перна. Яны павінны былі заставіць «камітэце» да таго ча-

29 кастрычніка «Камітэт выратавання рэвалюцыі» паспрабаваў пачаць наступленне на рэвалюцыйныя сілы ў Мінску. 31 кастрычніка ён запатрабаваў ад ВРК Заходняй вобласці і фронту спыніць публікацыю дэкрэтаў РСФСР на тэрыторыі Беларусі, зрабіў спробу разброць рэвалюцыйны полк імя Мінскага Савета, пачаў перакідваць войскі ў Петраград і Маскву.

Большавікі Мінска павялі рашучую барацьбу з «камітэтам». Вялікую дапамогу аказалі ім салдаты рэвалюцыйных часцей Заходняга фронту. У ноч з 28 на 29 кастрычніка большавіцкая фракцыя салдацкага камітэта 2-й арміі вырашыла паслаць рабочым і чырвонаягвардзейцам Мінска дапамогу. З рэвалюцыйных салдат быў сфарміраваны зводны чырвонаягвардзейскі атрад. У Мінск накіраваўся браняпоезд пад камандаваннем большавіка В. Прыльгіна.

1 лістапада на пасяджэнні «Камітэта выратавання рэвалюцыі» прадстаўнікі рабочых і салдат запатрабавалі, каб «камітэт» прызнаў рэвалюцыю і падпарадкаваўся новаму ўраду. У выніку адмовы яны заявілі, што рэвалюцыйныя масы насільна разгоняць «камітэт». А ў ноч на 2 лістапада ў Мінск прыбылі атрады рэвалюцыйных салдат і браняпоезд, пасланы ВРК 2-й арміі. Назаўтра, 2 лістапада, Ваенна-рэвалюцыйны камітэт аб'явіў аб роспуску «Камітэта выратавання рэвалюцыі». У той жа дзень чырвонаягвардзейцы занялі штаб Заходняга фронту. Ачаг контррэвалюцыі ў Мінску быў ліквідаваны.

Вечарам 2 лістапада ў гарадскім тэатры адбыўся сход Мінскага Савета сумесна з прадстаўнікамі рабочых і салдат горада. Удзельнікі сходу прынялі рэвалюцыю, сяка вітала Савецкую ўладу

Обесмертили свое имя наш рабочий класс, наше крестьянство, наша интеллигенция.

Мир воздал должное нашему строю, монолитной сплоченности наших народов, непревзойденному героизму наших людей, их моральному превосходству и патриотизму, гордому духу каждого из нас.

Как сказал американский историк Фредерик Шуман, преклонение человечества перед советским народом вызвано не только тем, что наши «фантастические замыслы» в области экономики привели к «баснословной действительности», но главным образом тем, что, по словам американского писателя Уолдо Фрэнка, наша родина — «самая мощная крепость в сфере человеческого духа».

Было и другое. Когда глубоко вздохнула освобожденная земля, ученый и общественный

деятель США Уильям Дюбуа писал:

«Не кто иной, как Советский Союз пожертвовал миллионами своих сыновей и дочерей и значительной частью своей промышленности, созданной ценой кровавых усилий, чтобы спасти от ужасов гитлеризма тот самый мир, который злобно клеветал на него».

Это правда. Спасая свою отчизну, мы спасали и народы мира. Никто, кроме нас, не мог этого сделать. Никому это не было под силу.

Мы не мстили и тем, кто клеветал на нас. А клеветали немало. И не только клеветали.

Мы родились в трущобах, в очень бедной семье. Темной, забитой, невежественной. Достоинства культуры русского и других народов, населявших Россию, были нам недоступны. Великие открытия и научные достижения лучших умов наших народов растаскивались

дельцами из других стран. Первые слова, которые мы услышали, — Свобода, Мир. Эти слова сказал Ленин. Они прокатились по земному шару. И те, кто властвовал над ним, решили, пока мы не поднялись, прикончить нас вместе с этими ненавистными для них словами.

Нас было тогда сто пятьдесят миллионов. Сто пятьдесят миллионов измученных, голодных на пепелище, в какое превратили нашу родину царский режим, империалистическая и гражданская войны.

Уверенно и неторопливо собирались делегаты империализма. Спокойно и деловито решали: ждать, пока мы задохнемся сами, или заплатить профессионалам, чтобы нас прикончили сразу.

Решили платить. Решили не скупиться, только бы побыстрее. Они разработали несколько планов удушения. Не стеснялись громко обсуждать

их. Вот один, опубликованный 10 февраля 1919 года в газете «Токио кокумин шимбун»:

«Россия — рассадник большевизма, который угрожает распространить заразу на союзные государства. Поэтому союзники должны взять на себя контроль над Россией и поставить своей целью сохранение порядка, временно взять власть у самоучрежденного правительства, включая военную и полицейскую власть, и таким образом обеспечить русскому народу возможность проявить волю и создать правительство... Если бы это предложение было принято и Япония получила бы контроль над Сибирью, а Америка над Россией, то Америка должна была бы выполнять и общие обязанности...»

Что касается японского контроля над Сибирью, то против этого, мы уверены, не возражала бы ни одна из держав, принимая во внимание нашу

географическую близость к Сибири.

Конечно, контроль над Россией будет лишь временной мерой. Контроль же над неразвитыми колониями примет по необходимости длительный характер. Контроль над ними продлится десятилетиями, а может быть, и сотни лет. Вопрос о контроле над Россией стоит иначе. Он может продлиться от пяти до десяти лет».

Спокойный тон, деловой и ясный план. Бесстыдный и кровавый. Сибирь, советский Дальний Восток и среднеазиатские республики — на сотни лет, остальную часть нашей родины — на пять — десять лет. Так и договорились. Только внесли небольшие коррективы. Не очень уж строго ограничивать пятью — десятью годами. И других не обидеть. Кое-что подбросить капиталу других стран. Не жалко. Всем хватит.

[Окончание следует].

МАСТАК ЧЫТАЕ МАЯКОЎСКАГА

Чалавек бярэ ў рукі новенькую кнігу, гартае бялюткія старонкі, удыхае ледзь улоўны пах друкарскай фарбы. Каб атрымаць нейкае ўяўленне аб ёй, разглядае малюнак на вокладцы, ілюстрацыі, і яны ўводзяць яго ў цудоўны свет яшчэ не прачытанай кнігі. А бывае, што трапляецца знаёмы твор, але ў афармленні новага выдання, у незвычайных ілюстрацыях звяртае ўвагу нешта такое, што прымушае зноў узяцца за кнігу, каб таксама знайсці ў ёй думкі, якія далі мастаку падставу менавіта так убачыць героя і падзеі, апісаныя аўтарам. Праўда, не заўсёды афармленне аказваецца прывабным.

Якой павінна быць пазіцыя мастака, што бярэцца за афармленне кнігі? На гэта пытанне Васіль Шаранговіч, адзін з лепшых кніжных графікаў Беларусі, адказаў так:

— Усе ў дзяцінстве любяць кніжкі з малюнкамі. Я не выключэнне. Можна разглядаць іх крыху ўважлівей. І добра памятаю ілюстрацыі, а пад імі радкі тэксту, накітавалі такога: «Ён моўчкі глядзеў ёй услед...» У гэтым выпадку мастак выступае як ілюстратар. Ён застаецца ілюстратарам, калі і няма радкоў, а ёсць дакладнае адлюстраванне асобных фактаў, вобразаў твора. Такі падыход да творчасці кніжнага графіка існаваў і існуе. Але мне бачыцца роля мастака ў іншым. Ён павінен выявіць абагульненую ідэю аўтара. Гэта пазіцыя дае пэўную свабоду ў інтэрпрэтацыі вобразаў, падзей. Тое, што ў аўтара злёгка акрэслена, атрымлівае развіццё ў ілюстрацыі. Могуць з'явіцца сцэны, якіх няма ў кнізе, але якія маглі быць, бо яны вынікаюць з характару героя. Не ілюстратар, а інтэрпрэтатар — такая мне ўяўляецца роля мастака.

Зразумела, уласная пазіцыя з'явілася не адразу, яна выпрацавана нялёгкімі пошукамі, але ўжо дыпломная работа выпускніка Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута В. Шаранговіча — серыя гравюр на тэмы драматычных паэм Янкі Купалы — была адлюстраваннем творчага крэда маладога мастака.

Адна за адной выходзяць кнігі, афармленыя Шаранговічам: Я. Купала, Я. Колас, А. Міцкевіч, З. Бядуля, М. Рагітны, Р. Барадулін... У кожнай — часцінка сэрца і вялікая праца.

Не ўсё задавальняла мастака, а дакладней, амаль усё не задавальняла. Ён так і гаворыць: «Нейкі кавалак падабаўся пры адмоўных адносінах у цэлым». Але ўласная строгаць, дарэчы, неабходная для сапраўднага мастака, яшчэ не аб'ектыўная ацэнка. Дыпломы конкурсаў і выставак сведчылі аб прызнанні творчай пазіцыі і таленту мастака. Таму невывадкова афармленне паэмы У. Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін» у перакладзе П. Броўкі, якую вырашыла выпускаць да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна выдавецтва «Беларусь», было прапанавана Васілю Шаранговічу.

Рэвалюцыя, народ, правадыр — гэтая тэма даўно хвалявала мастака. Ён ужо спрабаваў свае сілы ў яе вырашэнні: на другім курсе інстытута была выканана курсавая работа — афармленне кнігі Джона Рыда «Дзесяць дзён, якія ўзрушылі свет». Пазней гэтая кніга выйшла ў выданні «Бібліятэкі сусветнай літаратуры». І вось цяпер Маякоўскі, яго бессмяротны твор, знаёмы з дзіцячых год. Зноў і зноў перачытваў паэму на рускай мове, на беларускай. Вывучаў матэрыялы па гісторыі Кастрычніцкай рэвалюцыі, знайшоў пасяротную маску Ільіча, з якой пры спецыяльным асвятленні твіра партрэт Леніна.

Паэма, напісаная ў 1924 годзе, выдалася шмат разоў у Маскве, Ленінградзе, ва ўсіх саюзных рэспубліках. Яе афармлялі вялікія майстры. Тысячы мастакоў звярталіся ў сваёй творчасці да вобраза Леніна. У такіх умовах нялёгка было пазбегнуць уплыву аўтарытэтаў, знайсці сваё графічнае вырашэнне паэмы і вобраза правадыра.

В. Шаранговіч задумаў і выканаў кнігу ў форме вялікага фрыза. Мастацкая ідэя гэтага старажытнага архітэктурнага элемента, пакладзеная ў аснову 10 лістоў ілюстрацый, кампазіцыйна падкрэслена супервакладкай, на якой паўтараюцца сюжэт цэнтральнай разваротнай гравюры.

Серыя пачынаецца партрэтамі Леніна. Гэта твар мысліцеля, які «ўсю зямлю акідаў зрокам, бачыў тое, што ў вяках схавана». Ён правадыр пралетарыяту, самага рэвалюцыйнага класа: нібы ствалы гіганцкі гармат, дымяць у неба заводскія коміны.

Сагнутыя спіны, напружаныя мускулы. Знясіляваючая праца не можа

ўратаваць ад галечы, адзінае выйсце — рэвалюцыйная барацьба. Людзей, якія зведалі катаргу фабрычных варштатаў, не запалохаюць кайданы. Гэтай тэме прысвечаны сюжэты 3 і 4 лістоў.

Час выйсці на барыкады. Са зброяй у руках выступілі рабочыя. З імі Ленін. Суровыя твары, поўныя рашучасці змагацца да канца. І «двухгаловы арол з уладаю дзюбастаю» распластаўся ля ног рабочага, у вобразе якога адлюстраваны ўвесь «вялікі, пакрыты крывавай іржою народ» (5 і 6 лісты).

Аднак да поўнай перамогі яшчэ далёка. Рукі моцна сціскаюць вінтоўкі. На фронт «у адзінаццаць тысяч вёрст» крочаць чырвонагвардзейцы. Гром барабана абвясчае: ідуць абаронцы заваёў Кастрычніка. Гэта тэма 7 і 8 лістоў.

1924 год. Вестка аб смерці Леніна ступодовай ірай сагнула галовы. Але «стала найвялікшым камуністам-арганізатарам нават сама Ільічова смерць». Апошняя гравюра серыі — зноў буйным планам партрэт Леніна. Узнята ў прывітанні рука, а за постацю правадыра шматтысячныя калоны працоўных, што крочаць па ленінскаму шляху.

Сродкамі графікі — кампазіцыйнай будовай гравюр, іх рытмам, светлавымі плямамі — мастак акцэнтнае ўвагу на галоўнай ідэі твора: непарыўнае адзінства Леніна і народа. Акрамя Леніна, у ілюстрацыі не ўведзена ніводная гістарычная асоба. Затое створана цэлая галерэя вобразаў рабочых, людзей, адданых справе рэвалюцыі, вобразаў абагуленых і ў той жа час яркіх і запамінальных. Своеасаблівы падыход В. Шаранговіча да адлюстравання Ільіча. Не Ленін-чалавек, хаця радкі паэмы даюць падставу для гэтага («Меў ён слабасці і нам вядомыя, як і мы перамагаў хваробы боль»), а Ленін — змагар за ідэалы чалавецтва — такім паказаў мастак правадыра пралетарыяту.

Васіль Шаранговіч знайшоў свой ключ да графічнага ўвасаблення твора Маякоўскага. Паэма «Уладзімір Ільіч Ленін», аформленая беларускім мастаком, на Усеаюзным конкурсе на лепшае кніжнае выданне была адзначана дыпламам I ступені.

Тамара РЭУТОВІЧ.

Максім ТАНК

НА КАМНІ, ЖАЛЕЗЕ І ЗОЛАЦЕ

Пакуль не ступілася джала
рацца
І рукі ад працы не морацца,
Я мушу пакінуць
адбітак жыцця
На камні, жалезе і золаце.

На камні — няволі
мінуўшыя дні,
Курганы ў палях адзінокія;
На цвёрдым жалезе — аковы
вайны,
Разбітыя сосны высокія;

На золаце — ўзняты
Кастрычніка сцяг,
Прасторы безмежныя, ясныя,
Да сонца шырокі праложаны
шлях,
Багатыя нівы калгасныя;

На золаце — свята краіны
маёй
З сябрамі, сяброўкамі ўдалымі,
З салютамі і незгасальнай
зарой,
З гармонікамі і цымбаламі!

Пятрусь БРОУКА

БЫЦЬ КАМУНІСТАМ...

Быць камуністам —
Добра ведаць:
Адказнасці заўсёды шмат,
Бо за тваім
За кожным следам —
Уважны ленінскі пагляд.

Быць камуністам —
Гэта значыць
Штодня вышэйшы браць узлёт.
Быць камуністам —
Ясна бачыць
Наперадзе на многа год.

Быць камуністам —
Заўжды зоры
Чырвоныя ў грудзях насіць.
Быць камуністам —
Дык і ў горы
Скалою непахіснай быць.

Быць камуністам —
З чутым сэрцам
Нязменна весці ў новы шлях.
Быць камуністам —
І памерці
За справу партыі не страх.

Быць камуністам —
Гэта ў працы
Ісці ў радах перадавых.
Быць камуністам —
Быць змаганцам
За светлы лёс людзей усіх!

Кастусь ІЛЬЮШЧЫЦ

1917

Нас дзень мінулы не трымае,
І хай! Спакою нам не трэба.
Замала нам, што самі маем
Штодня да солі лусту хлеба.

Адчужаем мы дыханне войнаў,
Што нехта зноў свабоду
душыць —
І нам ужо не быць спакойна,
У нас такія, мабыць, душы.

Нам узаконіць Справядлівасць
Даў праца год,
жыццём апеты.
І смела мы ідзем пад лізень
Трывог і радасцей планеты.

НЕПАХІСНЫ ЛЕНІНЕЦ

СІВІЗНА даўно пабяліла яго галаву, маршчынкі распісалі хударлявы твар. Але ён па-ранейшаму рухавы, не па гадах энергічны і жыццярэдасны. У дні ўрачыстасцей на яго грудзях ярка ззяюць ордэны і медалі. Вось такім перад маімі вачыма заўсёды паўстае Фама Кабернік, адзін са старэйшых камуністаў на Глушчыне, сын селяніна з вёскі Заракіша.

...Ішоў векапомны семнаццаці год. Рабочыя дружны і палкі чырвонагвардзейцаў рыхтаваліся да штурму старога ладу.

Полк мітынгаваў. Адзін за адным змяняліся прамовцы на рыпучым стала, які змяняў трыбуну. Чуліся воклічы:

— Далоў Часовы ўрад!

— Прэч міністраў-капіталістаў!

Да стала-трыбуны прабіўся круглатвары, з прапалешынай на галаве паручнік лейб-гусарскага палка.

— Салдаты, што вы робіце на свяшчэннай зямлі Расіі? — пачаў ён напеўным, як у кабеты, голасам. — Палітыка не наша справа. Наша справа — вайна, а ўсё астатняе хай вырашаюць міністры. Ці ж па дарозе нам з пралетарыямі?..

Якраз перад сталом насупраць арата-ра стаяў статны дзяцюк у шэрым шынялі салдата, наш зямляк Фама Кабернік.

Салдат уважліва слухаў прамову афіцэра, а ў памяці яго ўсплывалі карціны цяжкага, гаротнага жыцця, галечы і беднасці. Не было маленства, не было і юнацтва. З шасці год падпасаў у вясковага пастуха, а з дзясці — падзёншчык у кулака. Працаваў дзень пры дні, а атрымліваў грашы.

— Паскардзішся — зусім праганю, — пагражаў кулак.

Цяпер, слухаючы паручніка, Кабернік думаў: «Ці не такі гэта жываглот, як той, у якога я працаваў за нішто?» Не вытрымаў, тузануў аратара за крысо мундзіра, а сам ускочыў на трыбуну.

— Таварышы, — загучаў яго голас, — ніколі не забывайце, што сярод сялян ёсць кулакі-дэрмаеды, воль такія, як наш пляшывы паручнік. Ён, чулі, называе сябе селянінам. А спытаць бы ў яго, колькі валок зямлі ўзаралі яго рукі, ці многа абмалацілі цэпам жытнёвых снапоў на таку! Гаспадаром зямлі сябе лічыць, а чыёму працаю жызе пан паручнік?

— Праўду кажаш, салдат! — неслася з усіх бакоў.

А Кабернік, падбадзёраны сябрамі, працягваў:

— Паручнік баіцца рабочых і сялян, а яшчэ больш — нашай еднасці, таварышы!..

Гэта было 24 кастрычніка 1917 года. Хутка з Петраграда ў Смаленск прыйшла вестка, што там улада ўжо ў руках народа і партыі бальшавікоў. Полк, у якім служыў Фама Кабернік, цалкам перайшоў на бок рэвалюцыі.

У пачатку 1918 года Фама Сцяпанавіч вяртаецца на Глушчыну. Не супакоіліся ворагі. Ашчэрнуў свае кіпцюры Доўбар-Мусніцкі, а затым войскі кайзера Вільгельма хлынулі на Беларусь.

Зноў салдат Кабернік бярэцца за зброю. Разам са сваімі сябрамі падаецца ў партызаны, а потым з прадстаўніком Чырвонай Арміі Мікалаем Юневічам прабіраецца ў Оршу. Адсюль пад выглядам чыгуначнікаў яны пераходзяць лінію фронту і далучаюцца да часцей Чырвонай Арміі. Ф. Кабернік становіцца камандзірам узвода асобага прызначэння пры штабе 11-й арміі Каспійска-Каўказскага фронту.

Каспійскае мора амаль цалкам у руках англічан і белагвардзейцаў. Толькі паўночная частка з адзінай базай у Астрахані — наша, савецкая. Менавіта ў той цяжкі час узводны Ф. Кабернік уступае ў рады партыі Леніна.

Жорсткія баі ішлі днём і ноччу. Ворагам Саветаў удалося захапіць бераг Волгі ў раёне Чорнага Яра. Гэта пагражала гораду і адзінай чыгунцы. Рэўваенсавет 11-й арміі загадаў абаронцам Чорнага Яра трымацца да апошняга патрона. Контрнаступленне нашых войск адкінула варажю лавіну ад Волгі.

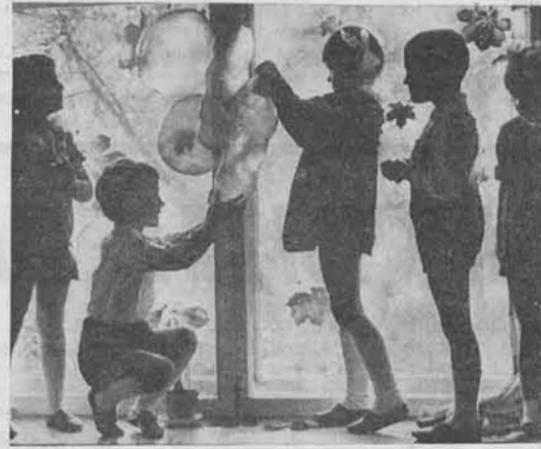
Вясною 1920 года Савецкая Беларусь зноў пад ботам акупантаў. Пачаўся трэці паход Антанты. Цяпер Фама Кабернік у складзе чырвоных коннікаў С. Будзённага...

Усё сваё жыццё пасля вогненых гадоў грамадзянскай вайны непыхісны ленынец Фама Кабернік вёў непрымірымую барацьбу з ворагамі Савецкай улады.

Радзіма, Камуністычная партыя высокая ацанілі заслугі Ф. Каберніка, узнагародзішы яго двума ордэнамі Чырвонага Сцяга, ордэнам Чырвонай Зоркі, шматлікімі медалямі, знакамі і граматамі.

Цяпер Фаму Сцяпанавічу за семдзесят. Ён прымае актыўны ўдзел у рабоце раённага камітэта народнага кантролю Чавускага гарпасялковага Савета дэпутатаў працоўных, часта выступае на старонках райгазеты «Сцяг Радзімы», сустракаецца з моладдзю, дзеліцца ўспамінамі пра сваё жыццё.

В. ЛАУРЫНОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: у Палацы культуры Магілёўскага завода штучнага валакна ідуць акцыябрыны; да 56-й гадавіны Вялікага Кастрычніка святочнае ўбранне мінскага дзіцячага сада № 62 робяць самі выхаванцы; акцыябрацкія зорачкі атрымліваюць першакласнікі школы № 4 г. Мінска. Фота В. ДУБІНКІ, Я. КОКТЫША, У. КАЗЛОВА.

НАВІНЫ ФІЛАТЭЛІ

Працягваючы шматгадовую традыцыю, Міністэрства сувязі СССР выпусціла да 56-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі паштовую марку. На мініяцюры — ордэн «Дружбы народаў», зацверджаны Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР 17 снежня 1972 года ў гонар 50-годдзя ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Марка выпушчана з купонам, у верхняй частцы якога адлюстраваны Герб СССР. Аўтар паштовага знака «Слава Кастрычніку!» — мастакоўскі мастак-мініяцюрыст Юрый Леванюскі.

Акрамя паштовых марак, да свята Міністэрства сувязі выдала маляўнічыя паштоўкі і канверты, якія таксама з'яўляюцца прадметам калекцыяніравання. На паштамтах Ленінграда, Масквы і сталіц саюзных рэспублік у дні святкавання гадавіны Кастрычніка праводзілася спецыяльнае гашэнне карэспандэнцыі памят-

нымі штэмпелямі. Праводзілася такое гашэнне і ў Мінску.

Л. КОЛАСАУ.

НА ЗДЫМКАХ: паштовая марка, выпушчаная да 56-й гадавіны Вялікага Кастрычніка; штэмпелі спецыяльнага гашэння карэспандэнцыі розных год.

Напярэдадні свята Вялікага Кастрычніка ў першакласнікаў хваляваннў і клопатаў бывае не менш, чым 1 верасня. Бацькі, нават тыя, што прысутнічалі на ўрачыстасці, выслухоўваюць поўнае «інфармацыйнае паведамленне» ад свайго сына ці дачкі: «Нас прымалі ў акцыябраты на ўрачыстай лінейцы. У госці да нас прыходзіў стары бальшавік, які бачыў Леніна. Нам прышпілілі чырвоныя зорачкі з партрэтам Уладзіміра Ільіча, калі ён быў яшчэ маленькім. Мы спявалі песні пра акцыябрацкую зорачку...» Унучкамі Ільіча называюць малодшых школьнікаў — акцыябрат. Першыя «зорачкі» пачалі стварацца пры піонерскіх атрадах яшчэ ў 1924 годзе. Тады ў іх прымалі равеснікаў Кастрычніка. Так утварылася назва — акцыябраты.

ГУМАР

Суддзя аб'яўляе прысуд чалавеку, які другі раз прыцягнуты да адказнасці за тое, што ён абазваў свайго суседа свіннёй:

— Грашовы штраф у размеры пяцідзесяці крон!

— Але гэта вельмі дорага! — прырэчыў аштрафаваны. — У мінулы раз я заплаціў усяго трыццаць пяць крон!

— Што рабіць, — адказвае суддзя, — свінні так падаражэла!

— Дзеці, — звярнулася настаўніца да класа, — сёння вечарам будзе поўнае зацьменне месяца. Гэта — з'ява вельмі рэдкая, і я спадзяюся, што ўсе вы яго паглядзіце. Запомніце, па-

А іх таты і мамы нагадаюць пра дзюгое сямейнае свята, першае ў жыцці дзіцяй. Гэта акцыябрыны — урачысты абрад рэгістрацыі нованароджаных. Праводзяцца ўрачыстасці ў сельскіх і гарадскіх дамах культуры і не прывязаны да пэўнай даты. Абрад, створаны ў першыя паслярэвалюцыйныя гады ў процівагу рэлігійнаму хрышчэнню, прыйшоў да спадобы. Маладыя бацькі з прыемнасцю выслухоўваюць шчодрыя пажаданні сваім сынам і дочкам, з ахвотай удзельнічаюць у нескладаных рытуалах. З гэтага дня іх малое не толькі член сям'і, а і ўсяго савецкага грамадства.

Шырока адзначаецца штогод гадавіна Вялікага Кастрычніка. Мітынгі і дэманстрацыі, парады войск і ваеннай тэхнікі, святочныя застоллі і ранішнікі ў дзіцячых садах — дзень нараджэння Краіны Саветаў стаў галоўным святам у нашым жыцці.

чатак у дваццаць пяцінаццаць.

— Па якой праграме: па першай або па другой? — зацікавіліся вучні.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1331.